

อนัมมิกายกับงานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

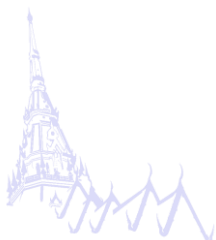
Anam Nikaya and the work of proliferation Buddhism

องปลัดศราวุธ จันทนะ, ²องปลัดธรรมปัญญาธิวัตร รักประเทศ, และ ³ณณณีย์ ศรีสุข

¹Ông Palad Sarawut Jantana, ²Ông Palad Dhammapannadhivat Rakprathet, and ³Narunee Srisuk

¹วัดเขตรนาบุญาราม สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ²วัดอุภัยภาติการาม สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ³นักวิชาการอิสระ

¹Wat Khetranabunnaram, National Office of Buddhism, ²Wat Ubhay bhatikaram, National Office of Buddhism, ³Independent Scholar, Thailand
Email: sarawut.jan52011@gmail.com.

Received May 22, 2025; Revised June 16, 2025; Accepted June 28, 2025

บทคัดย่อ

ในทุกศาสนาล้วนมีงานสำคัญที่ศาสนิกชนหรือผู้เป็นสาวกล้วนกระทำอยู่ไม่ขาด นั่นคือการเผยแผ่เพื่อให้ศาสนาที่ตนนับถือได้แผ่ขยายออกไปสู่วงกว้าง และเพื่อให้ศาสนาดังกล่าวตั้งมั่นถาวร พระพุทธศาสนา คือ ศาสนาหนึ่งในทุกศาสนาที่มีการเผยแผ่คำสอนตั้งแต่สมัยพุทธกาลเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน เมื่อพระพุทธศาสนาเดินทางไปในที่ใด ล้วนมีการปริวรรตเพื่อให้เข้ากับสังคมดังกล่าว จนทำให้มีความหลากหลายด้วยปัจจัยเหล่านั้น ส่งผลให้เกิดเป็นนิกายต่าง ๆ ขึ้น เช่น เถรวาท และมหายาน เมื่อนิกายเหล่านั้นได้เผยแผ่ไปยังพื้นที่อื่น ๆ จึงได้เกิดเป็นพระพุทธศาสนา ในแบบวัฒนธรรมในที่นั้น ๆ ขึ้นอีก เช่น อนัมมิกาย ซึ่งเป็นนิกายที่เกิดขึ้นจากพระสงฆ์ฝ่ายมหายานจากประเทศเวียดนามในสมัยกรุงธนบุรี ได้รับอาราธนาอานิสงค์จากพุทธศาสนิกชนชาวเวียดนามที่ได้ลี้ภัยมาพึ่งพระบรมโพธิสมภารในประเทศไทย และได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระมหากษัตริย์ไทยสถาปนาอนัมมิกายขึ้นเพื่อสั่งสอนชาวเวียดนามให้ตั้งมั่นอยู่ในความดี และเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวเวียดนามมาจนถึงปัจจุบัน วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแบบอนัมมิกายได้แบ่งเป็นสองช่วงเวลาด้วยกัน คือ ช่วงต้นที่มีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยวิธีการ (1) ปุจฉาวิสัชนากถา (2) การเทศนาธรรมวัตร (3) พิธีกรรม และช่วงปัจจุบัน คือ (1) การเผยแผ่พระพุทธศาสนาผ่านวิทยุ (2) สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ (3) พิธีกรรม (4) การสนทนาธรรม (5) การสังคมสงเคราะห์ (6) การบรรยาย (7) การปาฐกถาทั้งในและนอกวัด (8) การเทศนาธรรมวัตรซึ่งรายละเอียดต่าง ๆ จะได้อธิบายไว้ในบทความนี้ต่อไป

คำสำคัญ: อนัมมิกาย; การเผยแผ่; พระพุทธศาสนา

Abstract

In all religions, there is a core practice consistently undertaken by followers-the dissemination of religious teachings to expand the reach of their faith and ensure its long-term sustainability. Buddhism is one such religion that has actively propagated its teachings since the time of the Buddha. As Buddhism spread to various regions, it underwent adaptation to align with local societies, resulting in diverse expressions of the faith, such as the Theravāda and Mahāyāna traditions. These traditions, upon further dissemination, evolved into culturally embedded forms of Buddhism, such as the Anamnikaya. The Anamnikaya emerged during the Thonburi period when Mahāyāna monks from Vietnam were invited by Vietnamese refugees residing in Thailand. With royal patronage from the Thai monarchy, the Anamnikaya was established to preserve moral values and serve as a spiritual anchor for the Vietnamese Buddhist community, a role it continues to fulfill to this day. The propagation of Buddhism in the Anamnikaya tradition can be categorized into two historical periods. In the earlier phase, dissemination was carried out through: (1) question-and-answer dialogues (Pucchā-Vissajjanā Kathā), (2) Dhamma preaching (Dhammawatta), and (3) ritual practices. In the modern period, propagation methods have diversified to include: (1) broadcasting via radio, (2) printed publications, (3) ritual ceremonies, (4) Dhamma discussions, (5) social welfare activities, (6) public lectures, (7) sermons both within and outside the temple, and (8) continued Dhammawatta. This article further explores and analyzes these propagation methods in detail.

Keywords: Anam Nikaya; Proliferation; Buddhism

บทนำ

อนัมมิกาย คือ นิกายหนึ่งในพระพุทธศาสนาหายานในประเทศไทย ตั้งแต่รัชสมัยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน นับเป็นระยะเวลายาวนานกว่า ๒๐๐ ปี (วัดอุภัยราชบำรุง, 2543) โดยมีการกระจายกระจายตามการอพยพของคนชาวเวียดนามที่ได้เดินทางไปตั้งหลักปักฐาน ณ ที่ต่าง ๆ ทั้งในเขตกรุงเทพ ปริมณฑล และจังหวัดห่างไกล โดยในช่วงแรกวัดของคณะสงฆ์อนัมมิกายอยู่ในกรุงเทพมหานคร จังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดจันทบุรี และจังหวัดสงขลา (พระคณานัมธรรมวิธานาจารย์, 2567) ภายหลังมีผู้ศรัทธาเพิ่มมากขึ้น จึงได้มีการถวายที่ดินเพื่อสร้างวัดขึ้นในจังหวัดต่าง ๆ คือ จังหวัดปทุมธานี จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดนครปฐม จังหวัดสุพรรณบุรี จังหวัดราชบุรี จังหวัดอุดรธานี จังหวัดสงขลา จังหวัดยะลา จังหวัดเชียงใหม่ ในปัจจุบันวัดในคณะสงฆ์อนัมมิกายมีจำนวนวัดทั้งสิ้น 24 วัด และอีก 3 สำนักสงฆ์ (คณะสงฆ์อนัมมิกายแห่งประเทศไทย, 2568)

ในปัจจุบันคณะสงฆ์อนัมนิกายได้มีผู้เลื่อมใสศรัทธาเป็นจำนวนมาก นอกจากจะเป็นคนเวียดนาม และคนไทยเชื้อสายเวียดนามแล้วยังมีคนไทยเชื้อสายจีน และคนไทยในพื้นที่ต่าง ๆ ที่ได้เป็นผู้เลื่อมใสศรัทธา ในคณะสงฆ์อนัมนิกาย ที่เห็นได้ชัดเจนที่สุดคือการถวายที่ โรงเจ และศาลเจ้า ให้สร้างเป็นวัดในคณะสงฆ์ อนัมนิกายขึ้น และการนิมนต์พระสงฆ์อนัมนิกายไปประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาหายานในเทศกาล สำคัญทั่วประเทศ เป็นที่น่าสนใจว่าคณะสงฆ์อนัมนิกายได้ใช้วิธีการอะไรในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา จึงทำให้ คณะสงฆ์อนัมนิกายมีความมั่นคงถาวรมาจนถึงปัจจุบัน ถึงแม้บางคณะสงฆ์ในไทยจะถูกละเลยไปแล้ว (องค์ บรรจุน, 2564) ทว่ายังเป็นประเด็นปัญหาถกเถียงว่าพระพุทธศาสนาหายานในไทยให้มีความสำคัญ ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยพิธีกรรม (ทวีศักดิ์ คุวัฒนา, 2562)

ดังนั้น นอกจากการนำเสนอเรื่องการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแบบอนัมนิกายแล้วยังถือเป็นการตอบ เรื่องประเด็นปัญหาดังกล่าว และที่สำคัญยังได้ทำการเปรียบเทียบการเผยแผ่กับพระพุทธศาสนาเถรวาทในไทย เพื่อให้เห็นถึงพัฒนาการและการอนุวัติการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอีกด้วย ซึ่งจะได้กล่าวต่อไปใน เรื่อง คณะสงฆ์อนัมนิกายแห่งประเทศไทย อนัมนิกายกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอดีต อนัมนิกาย กับงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบัน และวิธีการเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ดังที่จะได้กล่าว ต่อไป

คณะสงฆ์อนัมนิกายแห่งประเทศไทย

คณะสงฆ์อนัมนิกายเกิดขึ้นจากพระสงฆ์หายานจากประเทศเวียดนามที่ได้รับอาราธนานิมนต์ จากพุทธศาสนิกชนชาวเวียดนามที่นำโดยพระบรมวงศานุวงศ์เวียดนามมีพระนามว่า “องเชียงซุน” ได้ลี้ภัย สงครามกลางเมืองเว้ ประเทศเวียดนามจากกลุ่มกบฏเตยเซิน หรือกบฏชวาวนาเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภาร ในกรุงธนบุรี รัชสมัยของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช (พระคณานัมธรรมวิธานาจารย์, 2567) ในรัชสมัย พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 พระวชิราวุธญาณภิกขุ ทรงมีความสงสัยในพระพุทธศาสนา หายานโดยเฉพาะศีลสิกขาบท และปาติโมกข์ ทรงได้นิมนต์พระภิกษุฝ่ายมหายานมาถวายวิสาขนา ซึ่งพระภิกษุที่ได้เข้าไปถวายวิสาขนาในครั้งนั้นคือ “องเจินฮึง” จาก “คั่นเยิงอาม” หรือวัดอุภัยราชบำรุง ได้ถวายวิสาขนาจนเป็นที่เจริญพระฤทัยแล้วจึงได้เดินทางกลับ (พระศราวุธ จันทนะ, 2565)

ในรัชสมัย พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ทรงมีพระราชศรัทธาต่อ องเจินฮึง ที่เคยได้ถวายวิสาขนาขณะทรงผนวช จึงได้พระราชทานอุปถัมภ์ในการบูรณะ ซื่อที่ถวาย และก่อสร้าง คั่นเยิงอามใหม่ถวายองเจินฮึง แต่ทว่าการก่อสร้างครั้งนั้นยังไม่ทันแล้วเสร็จ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้า เจ้าอยู่หัวได้สวรรคตเสียก่อน การก่อสร้างจึงได้ยุติลง และในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ทรงมีพระราชศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาเช่นเดียวกับพระราชบิดา จึงได้มีพระราชกระแส รับสั่งให้ดำเนินการก่อสร้างต่อให้แล้วเสร็จ ในปี พ.ศ.2420 โดยพระองค์ได้เสด็จไปในการฉลองวัด พร้อมทั้ง พระราชทานนามวัดให้ใหม่ว่า วัดอุภัยราชบำรุง และทรงพระราชทานสมณศักดิ์แก่องเจินฮึงในราชทินนามว่า “พระครูคณานัมสมณาจารย์” เป็นหัวหน้าของพระสงฆ์ฝ่ายอนัมนิกาย และคอยสั่งสอนพุทธศาสนิกชน

เวียดนามที่อยู่ในประเทศไทย ในช่วงเวลาดังกล่าวจึงถือเป็นการสถาปนาคณะสงฆ์อนัมนิกายขึ้นอย่างเป็นทางการโดยพระมหากษัตริย์ไทย (พระศรีวราธิราช 2565)

ดังที่กล่าวมาจึงทำให้เห็นความเป็นมาของคณะอนัมนิกายแห่งประเทศไทย ที่เกิดขึ้นจากพระสงฆ์ฝ่ายมหายานจากประเทศเวียดนามได้รับอาราธนาอานิสงค์จากผู้สืบทอดความเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารในพระมหากษัตริย์ไทย ตั้งแต่รัชสมัยของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเรื่อยมาจนในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ทรงสถาปนาคณะสงฆ์อนัมนิกายขึ้น เมื่อทราบถึงประวัติความเป็นมาของคณะสงฆ์อนัมนิกายแล้วจะได้นำเสนอ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของอนัมนิกายในหัวข้อ อนัมนิกายกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอดีต และปัจจุบันต่อไป

อนัมนิกายกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอดีต

อนัมนิกายเป็นหนึ่งในพระพุทธศาสนาที่มหายานที่มีประวัติความเป็นมาคู่กับสังคมไทยมาเป็นระยะเวลาช้านานโดยนับจากการเข้ามาสู่ประเทศไทยเป็นครั้งแรกในสมัยกรุงธนบุรีจนถึงปัจจุบัน ซึ่งในอดีตอนัมนิกายมีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยวิธีต่าง ๆ มากมาย ซึ่งเป็นรากฐานที่ทำให้คณะสงฆ์อนัมนิกายสามารถมั่นคงและสถาพรมาจนถึงปัจจุบัน โดยมีวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 3 วิธีด้วยกัน คือ

1) ปุจฉาวิสัชนากถา ในสมัยพระวชิรญาณภิกขุ หรือ สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้ามงกุฎสมมติเทววงษ์พงษ์ศักดิพลชัย ขัตติยราชกุมาร ขณะทรงผนวช ทรงนิมนต์องคมนตรีให้เข้าไปถวายวิสัชนาในพระตำหนักจนเป็นที่เจริญพระหฤทัย ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในช่วงแรกที่สามารถบันทึกไว้ได้ ซึ่งการเผยแผ่ดังกล่าวยังส่งผลให้พระพุทธศาสนาอนัมนิกายภายใต้พระบรมโพธิสมภารมีความเจริญรุ่งเรืองมาจนถึงปัจจุบัน

2) การเทศนาธรรมวัตร ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้มีการถวายเทศนา 1 กัณฑ์ และพระครูบริหารอนัมพรตได้ถวายเทศน์ 1 กัณฑ์ แต่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวในปี พ.ศ. 2423 (พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2478) จึงทำให้เห็นว่า การเทศนาธรรมวัตรในปัจจุบันที่ได้มีพระสงฆ์ฝ่ายอนัมนิกายฝึกเทศน์นั้น ไม่ได้มีความแปลกใหม่ใด ๆ เนื่องด้วยในอดีตเจ้าคณะใหญ่อนัมนิกาย และรองเจ้าคณะใหญ่เคยได้ถวายพระธรรมเทศนา 1 กัณฑ์ ต่อหน้าพระที่นั่งแล้ว

3) พิธีกรรม ในพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาของอนัมนิกายได้มีพิธีกรรมต่าง ๆ มากมาย และมนต์พิธีที่ใช้ในพิธีกรรมดังกล่าวล้วนแล้วแต่เป็นหลักธรรมที่สำคัญทั้งสิ้น ซึ่งในอดีตการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของอนัมนิกายด้วยพิธีกรรมนอกจากจะเป็นพิธีในวัดแล้วยังเป็นพิธีหลวง เช่น กงเต็กหลวง ซึ่งได้จัดขึ้นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2395 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้พระสงฆ์ญวน และจีนได้ประกอบพิธีกึ่งเต็กถวายเป็นพระราชกุศลแด่ดวงพระวิญญาณพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นเวลา 7 วัน 7 คืน (MGR Online, 2551)

ดังที่กล่าวมา วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์อนัมนิกายในอดีต ซึ่งทำให้เห็นถึงความวิริยะอุตสาหะของบูรพาจารย์อนัมนิกาย ที่ได้เสียสละในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของอนัมนิกายให้มั่นคงสถาพรมาจนถึงปัจจุบัน ด้วยวิธีทั้ง 3 คือ (1) ปุจฉาวิสัชนากถา (2) การเทศนาธรรมวัตร

และ (3) พิธีกรรม ซึ่งเป็นพัฒนาการช่วงต้นก่อนที่พระพุทธศาสนาหายานอนันนิกายจะได้เริ่มมีการเผยแผ่ที่เพิ่มมากขึ้นในปัจจุบัน ซึ่งส่งผลให้อนันนิกายกลายเป็นศูนย์รวมจิตใจของพุทธศาสนิกชนชาวเวียดนามในประเทศไทย และสามารถตั้งมั่นอย่างถาวรในผืนแผ่นดินประเทศไทยได้จนถึงปัจจุบัน

อนันนิกายกับงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบัน

นอกจากการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์อนันนิกายในอดีตที่ได้นำเสนอในข้างต้น ซึ่งสามารถสืบค้นได้จากฐานข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้มีการจดบันทึกไว้ในอดีต ในหัวข้อนี้จะได้นำเสนอการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบันของคณะสงฆ์อนันนิกาย พระพุทธศาสนาหายานอนันนิกายได้มีวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยวิธีต่าง ๆ มากมาย ซึ่งมีวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ดังนี้

1) การเผยแผ่พระพุทธศาสนาผ่านวิทยุ โทรทัศน์ และโซเชียลมีเดียต่าง ๆ โดยมีคลื่นวิทยุของอนันนิกาย คือ คลื่นมหายาน FM 101.25 MHz วัดธรรมปัญญาารามบางม่วง อ.สามพราน จ.นครปฐม โดยการดูแลของ องสรพจนสุนทร (พิสิษฐ์ เกียนบัว) ผู้ช่วยปลัดขวาอนันนิกาย, ประชาสัมพันธ์คณะสงฆ์อนันนิกาย, เจ้าอาวาสวัดธรรมปัญญาารามบางม่วง ซึ่งจากการสัมภาษณ์ผู้ติดตามคลื่นวิทยุดังกล่าวล้วนมีความชื่นชมว่า เป็นคลื่นวิทยุที่ให้สาระทางพระพุทธศาสนาได้เป็นอย่างดี และมีการบอกต่อกันอย่างกว้างขวาง (คัม แซ่ก๊วย, 2567)

ภาพที่ 2 คลื่นวิทยุมหายาน FM 101.25 MHz วัดธรรมปัญญาารามบางม่วง อ.สามพราน จ.นครปฐม
(องสรพจนสุนทร, 2568)

อีกทั้งยังได้มีการออกรายการโทรทัศน์ช่องต่าง ๆ เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาหายานอนันมิกายให้ให้เห็นอยู่เป็นประจำอีกด้วย จากการสัมภาษณ์ผู้ชมรายการทำให้ทราบว่า เมื่อได้รับชมแล้วมีความเข้าใจ และรู้จักอนันมิกายมากขึ้น (คิม แซ่ก้วย, 2567)

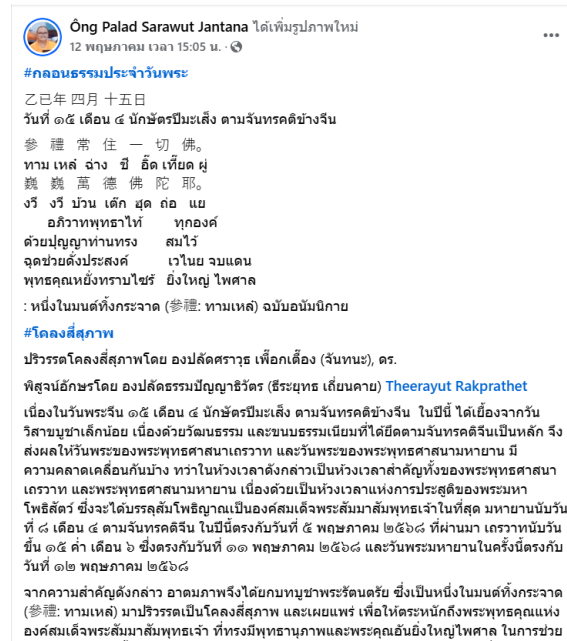

ภาพที่ 3 การบันทึกเทป EP.2 รายการ: พุทธธรรมนำปัญญา ออกอากาศทาง สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย (NBT) (วัดธรรมปัญญาารามบางม่วง (พระยูไลโกษชัย), 2567)

และโซเชียลมีเดียต่าง ๆ เช่น FaceBook เป็นต้น ด้วยการบันทึกวิดีโอ และบทความเผยแผ่พระพุทธศาสนาหายานอนันมิกาย

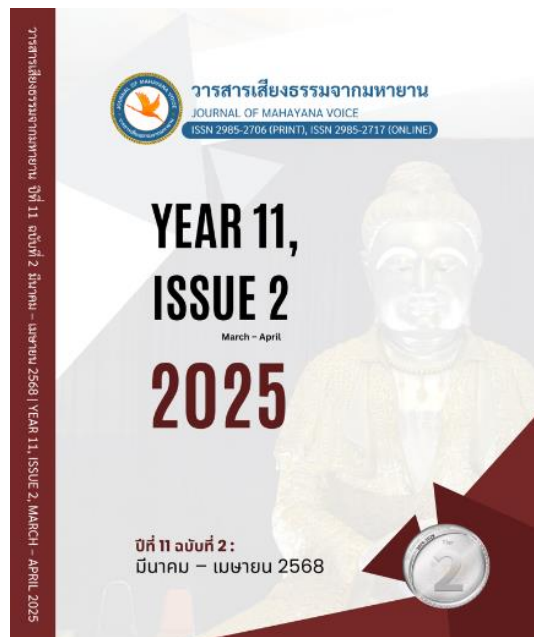

ภาพที่ 4 การประชาสัมพันธ์เผยแผ่พระพุทธศาสนาอนันมิกายด้วยวิดีโอผ่าน Facebook (วัดธรรมปัญญาารามบางม่วง (พระยูไลโกษชัย), 2568) ซึ่งปัจจุบันมีผู้ติดตามถึง 84,000 คน

ภาพที่ 5 การประชาสัมพันธ์เผยแพร่พระพุทธศาสนาอนันนิกาย ด้วยบทความผ่าน Facebook

2) สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เช่น วารสาร พระพุทธศาสนามหายานอนันนิกายได้มีการทำวารสารเพื่อการเผยแพร่พระพุทธศาสนามหายาน และเผยแพร่บทความต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องภายในชื่อ วารสารเสียงธรรมจากมหายาน ซึ่งอยู่ใน TCI ฐาน 2 ปัจจุบันวารสารดังกล่าวได้มีการตีพิมพ์มาเป็นปีที่ 11 และตีพิมพ์ 6 ฉบับต่อปีโดยใน 1 ปี มีผู้ตีพิมพ์ 234 เรื่อง และมีผู้เยี่ยมชม 29,339 คน (สุริยา แสงอินตา, 2568) และหนังสือธรรมะต่าง ๆ

ภาพที่ 6 วารสารเผยแพร่พระพุทธศาสนามหายานอนันนิกายในชื่อ วารสารเสียงธรรมจากมหายาน ซึ่งอยู่ใน TCI ฐาน 2 (สุริยา แสงอินตา, 2568)

3) พิธีกรรม พระพุทธศาสนามหายานอนันมิกายมีพิธีกรรมทางพุทธศาสนาที่มีความสำคัญ และมีการประกอบกับทำนองดนตรี ทำให้เกิดความสุนทรีย์ ที่ประสมกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยมีความคล้ายคลึงกับมหายานในพื้นที่อื่น ๆ ทว่ากลับมีความโดดเด่นในฉบับอนันมิกายแห่งประเทศไทย ด้วยการประยุกต์เข้ากับดนตรีไทยหลายมนต์พิธี ส่งผลให้กลายเป็นอัตลักษณ์ที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง เช่น เพลงแม่แล้ลำปาง เพลงสืนวน เพลงครวญ เป็นต้น (พระศราวุธ จันทนะ, 2565) ซึ่งในแต่ละปีมีผู้นิมนต์ พระสงฆ์อนันมิกายไปประกอบพิธีหลายแห่งทั่วประเทศ

ภาพที่ 7 พิธีกรรมทิ้งกระจาดเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอนันมิกาย

4) การสนทนาธรรม อนันมิกายถือเป็นหนึ่งในพระพุทธศาสนาที่มีศาสนิกชนเป็นจำนวนมาก ซึ่งเมื่อศาสนิกชนเหล่านั้นเกิดความทุกข์ร้อนใด ๆ หรือเกิดความข้องใจ และต้องการกำลังใจในการดำเนินชีวิต ต่างหันหน้าเข้าสู่วัด และขอคำปรึกษาและความช่วยเหลือจากพระภิกษุสงฆ์ทั้งสิ้น ดังนั้น การสนทนาธรรม จึงกลายเป็นสิ่งสำคัญที่สามารถพบได้เป็นปกติในวัดต่าง ๆ ในคณะสงฆ์อนันมิกาย

5) การสังคมสงเคราะห์ หรือการช่วยเหลือชุมชน ตลอดจนถึงการช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยาก ต่าง ๆ โดยคณะสงฆ์อนันมิกายมีพิธีกรรมที่สำคัญในงานสังคมสงเคราะห์นั่นคือพิธีทิ้งกระจาดไทยทาน เมื่อเสร็จพิธีแล้วจึงได้แจกจ่ายข้าวสาร เครื่องอุปโภค และบริโภคต่าง ๆ ให้แก่ผู้ยากไร้อยู่เป็นประจำ ซึ่งนอกจากจะทำตามพิธีกรรมแล้ว ยังถือเป็นการปฏิบัติตามจิตพระโพธิสัตว์ที่เป็นหลักธรรมสำคัญหลักหนึ่งในพระพุทธศาสนามหายาน โดยในแต่ละวัดได้ทำการแจกข้าวสารไม่ต่ำกว่า 1,000 กระสอบต่อปี (องไพบูลย์กาฬพิระพล เพ็ญเกียรติ, 2568)

6) การบรรยาย พระพุทธศาสนามหายานอนันมิกายนอกจากการได้ผลิติดุคคาลกรทางด้านการปกครองสงฆ์แล้ว ยังได้ผลิติดุคคาลกรทางด้านการศึกษา โดยการศึกษาชั้นได้มีการบรรยายธรรมตามโรงเรียน และสถานศึกษาต่าง ๆ ซึ่งทำให้พระพุทธศาสนามหายานอนันมิกายเป็นที่รู้จักเพิ่มขึ้นเป็นอย่างมาก

ภาพที่ 8 พระสงฆ์อัครนิกายบรรยายหลักธรรมในชั้นเรียนเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอัครนิกาย

7) การปาฐกถาทั้งในและนอกวัด คณะสงฆ์อัครนิกายมีพระที่มีความรู้ความสามารถในด้านการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอยู่มาก จึงมีหลายครั้งได้รับอาราธนาให้ไปแสดงการปาฐกถาธรรมที่มุ่งเน้นหลักวิชาการ ทั้งภายในวัด และนอกวัด

ภาพที่ 9 พระสมณานักราชวชิราจารย์ (เดชธร เกวีกขัน) ผู้ช่วยเจ้าคณะใหญ่ฝ่ายอัครนิกาย, เจ้าอาวาสวัดถาวรราม แสดงปาฐกถาธรรม ณ โรงเรียนถาวรรวิทยา

8) การเทศนาธรรมวัตร ในช่วงปี พ.ศ.2565 ที่ผ่านมา คณะสงฆ์อัครนิกายได้ส่งพระภิกษุเข้าอบรมพระนักเทศน์ทุนเล่าเรียนหลวง รุ่นที่ 2 ณ วัดประยุรวงศาวาส วรวิหาร กรุงเทพฯ ซึ่งเป็นการอบรมเทศน์แบบธรรมวัตร ส่งผลให้เกิดเป็นเสียงฮือฮาเป็นอย่างมาก เนื่องด้วยในปัจจุบันอัครนิกายไม่ได้มีการเทศน์แบบธรรมวัตรหรือการขึ้นธรรมาส์เทศนาหลักธรรม จึงเป็นภาพที่แปลกใหม่และเป็นที่สนใจอย่างยิ่ง

ภาพที่ 10 พระสงฆ์อัครนายกฝึกเทศนาธรรมวัตรเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอัครนายก

ดังที่กล่าวมา จึงทำให้เห็นวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์อัครนายกในปัจจุบัน ซึ่งมีทั้งสิ้น 8 วิธีด้วยกัน คือ (1) ได้มีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาผ่านวิทยุ โทรทัศน์ และโซเชียลมีเดียต่าง ๆ (2) สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ (3) พิธีกรรม (4) การสนทนาธรรม (5) การสังคมสงเคราะห์ (6) การบรรยาย (7) การปาฐกถาทั้งในและนอกวัด และ (8) การเทศนาธรรมวัตร เมื่อได้ทราบถึงวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของอัครนายกทั้งในอดีตและปัจจุบันแล้ว จะได้กล่าวถึงวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแบบเถรวาท เพื่อเป็นการเปรียบเทียบต่อไป

วิธีการเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเถรวาท

วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเถรวาทในปัจจุบันได้มีการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับบริบททางสังคม โดยมีการรักษาวิธีการดั้งเดิมที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงกระทำไว้เป็นแบบอย่าง และเพิ่มเติมในวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยใช้เครื่องมืออำนวยความสะดวกมากมายในการแสดงธรรมต่าง ๆ จนทำให้เห็นการแสดงธรรมในหลายรูปแบบในปัจจุบัน ซึ่งมีวิธีการเผยแผ่ ดังนี้

- 1) การเทศนาธรรมวัตร คือ การแสดง หรือชี้แจงหลักธรรมต่าง ๆ โดยการใช้คำพูดปกติ เพื่ออธิบายหลักธรรมให้เกิดความเข้าใจแก่พุทธศาสนิกชน
- 2) การเทศน์มหาชาติ หรือการเทศน์แหล่ คือ การเทศน์โดยใช้เสียงและทำนองที่มีความไพเราะเพื่อความสุนทรีย์
- 3) การบรรยาย คือ การชี้แจงหรือแสดงความคิดเห็นในหลักธรรมข้อใดข้อหนึ่งเพื่อให้ผู้ฟังเกิดความเข้าใจมากขึ้น
- 4) การสนทนาธรรม คือ การพูดคุยหารือในหลักธรรมต่าง ๆ เพื่อให้สามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้

5) การปาฐกถาทั้งในและนอกวัด คือ การแสดงธรรมที่มุ่งเน้นหลักวิชาการ โดยการแสดงธรรมและพูดคุยกับผู้สนใจโดยตรง ซึ่งการปาฐกถาธรรมในวัดมุ่งเน้นให้ผู้ที่ต้องการฟังธรรมมาที่วัด ส่วนปาฐกถาธรรมนอกวัดมุ่งเน้นการเผยแพร่เชิงรุกในสถานที่ต่าง ๆ ที่มีคนได้อาราธนานิมนต์ไป

6) การบรรยายธรรมทางวิทยุโทรทัศน์ และโซเชียลมีเดีย คือ การแสดงธรรมโดยการแสดงธรรมในสถานีวิทยุ และส่งผ่านคลื่นวิทยุไปสู่ผู้ฟังในพื้นที่ต่าง ๆ คล้ายกับโทรทัศน์ ที่นอกจากจะได้รับฟังเสียงแล้วยังได้รับชมภาพอีกด้วย โซเชียลมีเดียในปัจจุบันมีแอปพลิเคชันมากมาย เช่น เฟซบุ๊ก (FaceBook) ตี๊กต็อก (TikTok) และอินสตาแกรม (Instagram) และอื่น ๆ ซึ่งเป็นการแสดงธรรมง่าย ๆ ด้วยตนเอง เพียงโทรศัพท์หรือเครื่องมือไม่ก็อย่างก็สามารถเผยแพร่หลักธรรมต่าง ๆ ได้ทั้งที่เป็นคลิปวิดีโอและบทความ

7) สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เช่น วารสาร หนังสือพิมพ์ วิทยุทัศน์ ต่าง ๆ ที่ในปัจจุบันพุทธสาวกต่าง ๆ ได้ให้ความนิยมทั้งการเขียนบทความวิชาการ คอลัมน์หนังสือพิมพ์ และทำหนังสือเผยแพร่หลักธรรม ซึ่งได้รับความนิยมไม่แพ้กับวิธีข้างต้น

8) กิจกรรมอื่น ๆ ซึ่งในปัจจุบันพุทธสาวกในหลายพื้นที่เป็นผู้นำในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และเกี่ยวข้องกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาซึ่งได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก (พระครูสังฆรักษ์สาธิต บุญเอก, 2558)

ดังที่กล่าวมา จึงทำให้เห็นวิธีการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในปัจจุบันทั้ง 8 วิธี คือ การเทศนาธรรมวัตร การเทศน์มหาชาติ การบรรยาย การสนทนาธรรม การปาฐกถาทั้งในและนอกวัด การบรรยายธรรมทางวิทยุโทรทัศน์ และโซเชียลมีเดีย สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ และกิจกรรมอื่น ๆ ซึ่งเป็นผลให้พระพุทธศาสนาได้รับความนิยมในวงกว้าง และตอบโจทย์พุทธศาสนิกชนเป็นอย่างดี ถึงแม้ปัจจุบันต่างมีข่าวเสียหายเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาอยู่บ้างแต่ความศรัทธาของพุทธศาสนิกชนต่างไม่ได้ลดลงจากเดิม จากการที่กล่าวมานี้จะได้นำวิธีการเผยแพร่พระพุทธศาสนาอนัมนิกาย และเถรวาทมานำเสนอเพื่อให้เห็นความเหมือนดังที่จะได้กล่าวต่อไป

เปรียบเทียบการวิธีการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของอนัมนิกายและเถรวาท

การเผยแพร่พระพุทธศาสนาอนัมนิกาย และเถรวาทล้วนมีวิธีการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งมีความคล้ายคลึงกันอยู่ทั้ง 8 ข้อคือ และมีความแตกต่างกัน ซึ่งในการเปรียบเทียบนี้จะได้วิเคราะห์เพียงข้อที่สามารถมองเห็นความแตกต่างได้อย่างชัดเจนคือ การเผยแพร่พระพุทธศาสนาผ่านวิทยุ โทรทัศน์ และโซเชียลมีเดียต่าง ๆ สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ การสนทนาธรรม การบรรยาย การปาฐกถาทั้งในและนอกวัด การเทศนาธรรมวัตร ล้วนมีความคล้ายคลึงกันคือการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในการเผยแพร่และสอดแทรกกับการนำไปใช้กับการดำเนินชีวิต

พิธีกรรม ในทางอนัมนิกายได้ประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ โดยยกพระสูตรทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในการประกอบพิธี และมีการใช้ท่วงทำนองดนตรี เพื่อให้เกิดความสุนทรีย์ขึ้น เช่นเดียวกับการเทศน์มหาชาติ โดยเฉพาะพระเวสสันดรชาดก ส่งผลให้ผู้รับฟังได้รับบารมีในการฟังคำสอนทางพระพุทธศาสนาได้อย่างลึกซึ้ง เนื่องด้วยอุปนิสัยและความชอบของผู้คนนั้นมีความแตกต่างกัน จึงทำให้ผู้ที่มีการมณีสุนทรีย์อยู่แล้วให้ความสนใจในคำสอนทางพระพุทธศาสนามากขึ้น

สังคมสงเคราะห์ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันทั้งพระพุทธานุสาเถรวาท และอนัมนิกาย ต่างมีการช่วยเหลือชุมชนในด้านต่าง ๆ เช่นการให้ความรู้ หรือเป็นแหล่งเรียนรู้วิชาการทางพระพุทธศาสนา แก่พุทธศาสนิกชน และในปัจจุบันได้มีการช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ แก่ผู้ตกทุกข์ได้ยากโดยเฉพาะการ เมื่อเหตุการณ์ภัยธรรมชาติต่าง ๆ วัดและคณะสงฆ์ต่างเป็นศูนย์กลางในการจัดหาเครื่องอุปโภคบริโภค เพื่อแจกจ่ายให้กับผู้ประสบภัยต่าง ๆ

ดังที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า แม้พระพุทธานุสาเถรวาท และอนัมนิกาย ต่างเป็นพระพุทธานุสา ที่ต่างนิกายกันอยู่ แต่วิธีการเผยแผ่พระพุทธานุสาที่คล้ายคลึงกัน ต่างกันเพียงแต่หลักธรรมที่เป็นหลัก ในการเผยแผ่ซึ่งในทางพระพุทธานุสาเถรวาทล้วนใช้หลักธรรมที่เป็นหลักธรรมทางพระพุทธานุสาดั้งเดิม ในการเผยแผ่ แต่อัมนิกายได้ใช้หลักธรรมทางพระพุทธานุสามหายาน คือ มหายานเพื่อบำบัด หรือการมีจิตโพธิสัตว์ เพื่อการเสียสละแก่ผู้อื่น ดังในสังคัมภีร์พุทธปิณฑะ ที่มุ่งเน้นการเสียสละตนเองเพื่อผู้อื่น หลักสุญญตา ในปรัชญาปารมิตาสูต และพระสูตรสำคัญอื่น ๆ ผนวกกับหลักธรรมดั้งเดิมหรือหลักธรรม ทางพระพุทธานุสาเถรวาทด้วย เนื่องจากอนัมนิกาย เป็นนิกายที่เกิดขึ้นในประเทศไทย ถึงแม้ต้นสาย ของนิกายจะมาจากประเทศเวียดนาม แต่ในปัจจุบันล้วนมีผู้เข้ามาบรรพชาอุปสมบทสืบศาสนทายาท เป็นคนไทยในพื้นที่ต่าง ๆ และมีการเรียนนิกธรรมตั้งแต่ชั้น ตรี โท เอก เช่นเดียวกับคณะสงฆ์เถรวาท จึงทำให้อันนิกายมีความรู้เรื่องพระพุทธานุสาเถรวาทด้วย

ภาพที่ 11 เปรียบเทียบการวิธีการเผยแผ่พระพุทธานุสาของอนัมนิกายและเถรวาท

สรุป

พระพุทธศาสนามหายานอนันนิกาย ถือเป็นหนึ่งในพระพุทธศาสนาที่ต้องใช้วิธีการเผยแผ่เพื่อสร้างพุทธศาสนิกชนด้วยวิธีการเผยแผ่ตั้งแต่อดีตที่มีวิธีการเผยแผ่ 3 วิธี คือ ปุจฉาวิสัชนากถา การเทศนาธรรมวัตรพิธีกรรม ซึ่งเป็นรากฐานให้คณะสงฆ์อนันนิกายเป็นศูนย์รวมจิตใจของพุทธศาสนิกชนชาวเวียดนามในประเทศไทย และพุทธศาสนิกชนทั่วไป และสามารถตั้งมั่นอย่างถาวรในผืนแผ่นดินประเทศไทยได้จนถึงปัจจุบัน อีกทั้งพัฒนาการด้านการเผยแผ่ทั้ง 8 วิธี อันประกอบไปด้วย การเผยแผ่พระพุทธศาสนาผ่านวิทยุ โทรทัศน์ และโซเชียลมีเดียต่าง ๆ สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ พิธีกรรม การสนทนาธรรม การสังคมนาการ การบรรยาย การปาฐกถาทั้งในและนอกวัด การเทศนาธรรมวัตร ซึ่งทั้งหมดนี้ถือเป็นงานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของอนันนิกายแห่งประเทศไทยที่จะส่งผลให้กลายเป็นศูนย์รวมจิตใจของพุทธศาสนิกชนชาวเวียดนามในประเทศไทย และสามารถตั้งมั่นอย่างถาวรในผืนแผ่นดินประเทศไทยต่อไปในอนาคต นอกจากนี้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของอนันนิกายยังมีความคล้ายคลึงกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเถรวาทที่มีวิธีการ 8 อย่างเช่นเดียวกัน ต่างเพียงหลักธรรมที่ใช้ในการเผยแผ่ และที่สำคัญพระพุทธศาสนามหายานโดยเฉพาะอนันนิกายยังมีวิธีการเผยแผ่ที่มากกว่าพิธีกรรมดังที่หลายท่านเข้าใจ

เอกสารอ้างอิง

- คณะสงฆ์อนันนิกายแห่งประเทศไทย. (1 กันยายน 2567). *ทำเนียบวัด คณะสงฆ์อนันนิกายแห่งประเทศไทย* 2567. สืบค้นเมื่อ 21 พฤษภาคม 2568, จาก <https://www.anamnikayathai.com/anam-sect-temple-house>
- คิม แซ่ก๊วย. (2567). ชาวบ้านตลาดคลอง 16 อ.บางน้ำเปรี้ยว จ.ฉะเชิงเทรา. *สัมภาษณ์*, 10 ตุลาคม.
- ทวีศักดิ์ คูวัฒนา. (2562). คำสอนเชิงสัญลักษณ์ที่ปรากฏในพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนามหายาน. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 7(4), 1140-1151.
- พระคณานิมนธรรมวิธานาจารย์. (2567). *หนังสือที่ระลึก วัดอุภัยราชบำรุง (วัดญวนตลาดน้อย) ครบ 236 ปี พุทธศักราช 2566*. กรุงเทพฯ: วิ พลัส กรุ๊ป (ไทยแลนด์).
- พระครูสังฆรักษ์สาธิต บุญเอก. (2558). พุทธวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยในสมัยปัจจุบัน. *นิตยสารเสียงธรรมจากมหายาน*, 1(1), 1-14.
- พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2478). *จดหมายเหตุพระราชนิพนธ์วันพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ภาค 10*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พระจันทร์.
- พระศราวุธ จันทนะ. (2565). การอนุวัติวัฒนธรรมของอนันนิกาย. *วารสาร มจร โสธรปริทรรศน์*, 2(1), 2.
- _____. (2565). อนันนิกาย: มหายานที่ฟื้นคืน. *วารสาร มจร พุทธโสธรปริทรรศน์*, 2(2), 167-168.

วัดธรรมปัญญาารามบางม่วง (พระยูไลโกชัยย์). (2 ธันวาคม 2567). *บันทึกเทป EP.2 รายการ: พุทธธรรมนำปัญญา ออกอากาศทางสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย (NBT)*. สืบค้นเมื่อ 21 พฤษภาคม 2568, จาก <https://www.facebook.com/watch/?v=1541559586723057>.

_____. (2 พฤษภาคม 2568). *ไหว้พระ วัดธรรมปัญญาารามบางม่วง*. สืบค้นเมื่อ 21 พฤษภาคม 2568, จาก <https://www.facebook.com/reel/1885895928892153>.

วัดอุภัยราชบำรุง. (2543). *อุภัยฉลอง 2543*. กรุงเทพฯ: ประชาชน.

สุริยา แสงอินตา. (2568). หัวหน้ากองบรรณาธิการ วารสารเสียงธรรมจากมหายาน. *สัมภาษณ์*, 16 มิถุนายน.

_____. (30 เมษายน 2568). *วารสารเสียงธรรมจากมหายาน*. สืบค้นเมื่อ 21 พฤษภาคม 2568, จาก <https://so09.tci-thaijo.org/index.php/nsc/issue/view/365>.

องใบฎีกาพิระพล เพ็ญเกียรติ. (2568). ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดอุภัยภาติการาม จ.ฉะเชิงเทรา. *สัมภาษณ์*, 16 มิถุนายน.

องสรพจนสุนทร. (20 มีนาคม 2568). *เสียงธรรมจากมหายาน*. สืบค้นเมื่อ 21 พฤษภาคม 2568, จาก <https://play.google.com/store/apps/details?id=com.mahayan.myddtvmahayan&hl=th&pli=1>.

MGR Online. (3 มีนาคม 2551). “*กงเต็กหลวง*” ประวัติศาสตร์ ถวายแด่สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ. สืบค้นเมื่อ 21 พฤษภาคม 2568, จาก <https://mgronline.com/live/detail/9510000026064>.